

BUTLLETI

DEL GRUP D'ESTUDIS SITGETANS

Any VI

Març 1981

N.º 19

Memòria anyal 1980

Mil nou-cents vuitanta ha estat l'any del cinquè aniversari del Grup d'Estudis Sitgetans, en el qual l'activitat de l'entitat ha estat superior en molts aspectes a la d'anys anteriors.

Vint-i-un socis s'han donat d'alta, arribant així al nombre 127 del Registre. La major part d'aquestes adhesions ha estat deguda a l'interès que Rosita Muntané, d'una banda, i Jacint Sastre, d'altra, s'han pres en aconseguir-les. Hem hagut de lamentar la baixa per defunció de Josep Robert i Mestre, ocorreguda el dia 6 de febrer. En Josep Robert, farmacèutic, mantenidor de la tradicional producció de malvasia i moscatell de Sitges, fou un important bibliòfil interessat sempre per l'art i protector de diverses iniciatives culturals de la nostre vila com, per esmentar-ne alguna, la publicació d'«ANTOLOGIA DE SITGES» els anys 50. Era soci del G.E.S. des del 1977.

L'Assemblea de l'entitat s'ha reunit set vegades els dies 25 de gener, 7 de març, 15 de maig, 27 de juny, 3 d'octubre, 28 de novembre i 23 de desembre. En aquestes reunions han parlat, respectivament, Joan Rius i Vila, de Vilanova, sobre «El Sitges de la post-guerra vist per un foraster»; Charles Miles sobre «Jaume Sunyer i Juncosa, mestre de cases»; Joan Puig i Mestre sobre «Mosaic de records»; Jacint Sastre i Tutusaus sobre «Sitges en temps de Bernat de Fonollar»; Vinyet Panyella sobre «El poeta vilafranquí Claudi Mas i Jornet»; Jacint Picas i Cardó sobre «Dos historiadors sitgetans del segle XIX, i Antoni Vigó i Marcé sobre «Joaquim Espalter en el centenari de la seva mort». L'Assemblea ha complert també la seva tasca primordial de ser un punt de relació entre els socis i d'aprovar i millorar els diversos projectes que la Junta ha presentat a la seva consideració.

La Junta Directiva, pel seu cantó, s'ha reunit dotze vegades, com a tal, per a solucionar qüestions de tràmit i d'organització. L'augment de

socis, de reunions, i d'actes ha comportat un augment de la feina de secretaria, que enguany ha comptat a més de l'ajut de Vinyet Panyella, amb el de Montserrat i Margarida Julià Ribes per a la feina sempre tan anònima com necessària de confecció de sobres per a circulars, invitacions, convocatòries, etc. Per a la confecció de convocatòries i circulars s'ha comptat amb la col·laboració del senyor rector, mossèn Joaquim Comas i Xirau, i de la senyoreta Mercè Pasqual que ens han permès la utilització de la màquina de ciclostilar de la Parròquia.

A Tresoreria s'ha fet una feina important i útil, en aconseguir la domiciliació del 65 % dels socis, cosa que haurà de facilitar en gran manera el cobrament dels ingressos bàsics de l'entitat.

Els actes organitzats durant l'any són: el 12 d'abril, en col·laboració amb la North-American Catalan Society, la presentació del llibre **Antologia de la narrativa catalana dels setanta**, a cura de Carme Rey, Jaume Martí i Albert Porqueras, editat per l'Abadia de Montserrat, presentació a càrrec de Josep M. Castellet i Alex Broch, i que tingué lloc a la Biblioteca; del 7 al 28 de juny, presentació de la I Exposició Itinerant de l'Institut d'Estudis Penedesencs, intitulada **Un Penedès poc conegut**, amb fotografies i textos de Joan Virella i Bloda, al pati del brollador de la Biblioteca; del 5 al 14 de setembre, l'Exposició de Fotografies de Salvador Picas i Figuls sobre **Geografia de Sitges**, a la casa de cultura de «La Caixa»; de l'11 al 19 d'octubre, l'exposició de pintura de **L'Escola Lluminita de Sitges**, amb obres de Joan Roig i Soler, Arcadi Mas i Fontdevila, Joaquim de Miró, Joan Batlle i Amell, Santiago Rusiñol, Cándid Duran, Antoni Almirall, Joan Soler i Pere Catasús, procedents dels Museus de Maricel, de Sitges, de Vilafranca, Víctor Balaguer de Vilanova i de diverses col·leccions particulars sitgetanes. Per al patrocini d'aquesta exposició, presentada a l'Estudi Vidal, es comptà amb l'ajut de la Caixa d'Estalvis del Penedès, que patrocinà igualment el corresponent catàleg que es publicà en la col·lecció «Quaderns» i del que més endavant parlarem. Per fi, el 19 d'octubre, l'acte d'homenatge a Josep Carbonell i Gener, amb motiu de la presentació del seu llibre **Esquema històric dels sis anys napoleònics a Sitges**, celebrat al Saló d'Or del Palau de Maricel, acte en el que parlaren Ramon Planes, J. V. Foix, Miquel Coll i Alentorn, i al que hi assistiren les

primeres autoritats locals i personalitats diverses de les lletres i la política catalanes.

Pel que fa a les publicacions, el 1980 s'ha regularitzat l'aparició del «Butlletí» i s'ha arribat al número 18, havent-s'hi publicat escrits de Charles Miles, Vinyet Panyella, Ramon Planes, Maria Lluïsa Marsal, Joan Puig i Mestre, Isabel Coll, Lluís Jou, Ventura Sella i David Jou i Andreu, i, a més, en el número 17, una relació d'assemblees, actes públics, exposicions, publicacions i socis del G. E. S. al llarg dels seus primers cinc anys d'existència. Per a la publicació del «Butlletí» s'ha comptat amb el suport de «La Caixa».

D'altra banda, han aparegut dos altres volums de la col·lecció «Estudis Sitgetans» i un de la dels «Quaderns». Pel que fa als «Estudis», el volum cinquè de la col·lecció, entregat el mes de juny, és la **Geografia i Guia de la Vila de Sitges i son terme municipal**, manuscrit de Josep Soler i Cartró, escrit bàsicament el 1894, però inèdit fins ara, publicat amb pròleg de Josep M. Soler i Soler i a cura d'Ignasi M. Muntaner. L'edició fou patrocinada per la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears. El volum sisè, presentat el dia 19 d'octubre en l'acte d'homenatge a Josep Carbonell i Gener més amunt esmentat, **Esquema històric dels sis anys napoleònics a Sitges**, recull d'articles publicats al nostre butlletí i a l'«Eco de Sitges» entre el 1977 i el 1979. L'edició porta pròleg de Lluís Jou, i anà a cura de Jacint Picas i de Vinyet Panyella, essent patrocinada per l'Ajuntament de la vila, com a homenatge pòstum a qui fou Fill Predilecte de Sitges.

En la col·lecció «Quaderns», s'ha publicat el núm. 7, corresponent al Catàleg de l'Exposició sobre l'**Escola Llumínista de Sitges**, presentada a l'Estudi Vidal entre l'11 i el 19 d'octubre, també esmentada. En aquest quadern, a més del catàleg hi figura una presentació, de Jacint Picas, un escrit de David Jou i uns esquemes de biografia dels pintors amb obra exposada. És il·lustrat amb gravats i fou patrocinat per l'Obra Cultural de la Caixa d'Estalvis del Penedès.

Publicacions en preparació o en projecte per a l'any vinent són a la col·lecció «Estudis» un volum de mossèn Fèlix Clarà i Carbonell i l'altre, copiat per Esteve Barrachina i atribuïble a Bernadí Llopis; i un altre amb l'**Epistolari del Cau Ferrat**, amb cartes rebudes per Santiago Rusiñol, i que es publicarà com a col·laboració del G. E. S. amb motiu del 50 aniversari de la mort de Santiago Rusiñol. La col·lecció «Quaderns» publicarà un fullet amb els parlaments pronunciats en l'acte d'homenatge a Josep Carbonell i Gener. Per altra banda, és ja a la impremta la reimpressió de l'edició facsimil de l'**Assaig Històric sobre la Vila de Sitges**, de

Joan Llopis i Bofill, ja que la primera, apareguda el 1977, és exhaurida i la demanda es manté.

Amb les publicacions aparegudes s'han mantingut intercanvi amb entitats similars a la nostra, com són: Institut d'Estudis Penedesencs, Museu de Vilafranca, Amics dels Goigs, Institut Municipal d'Història de Barcelona, Museu d'Història de la Ciutat d'Hospitalet; Museu de Badalona, Biblioteca Laietana de Mataró, Centre d'Estudis de la Biblioteca-Museu Balaguer; Centre d'Estudis d'Altafulla i Reial Societat Arqueològica Tarraconense. S'ha establert relació, també, amb l'abadia de Poblet i el Centre de Lectura de Reus. Amb les publicacions rebudes, la petita Biblioteca del G. E. S. ha arribat als 95 volums, que enguany han estat convenientment enregistrats. Aquesta biblioteca s'ha enriquit, a més, amb el mecanoscrit d'un diari inèdit de Joaquina Caballol, escrit en temps de la guerra 1936-1939, i que ha estat entregat al G. E. S. gràcies a l'interès de Ventura Sella. Per altra banda, s'ha enllestit l'inventari de la documentació literària del poeta Trinitat Catusús, donada al G. E. S. pel difunt Josep M. Catusús, germà del poeta, l'any 1976. L'inventari i ordenació d'aquesta documentació ha estat realitzat per Vinyet Panyella, i comprèn 121 unitats documentals.

I, atès que hem entrat una mica en el camp patrimonial, s'escau dir que el patrimoni del G. E. S. s'ha enriquit enguany amb una magnífica taula de fusta apta especialment per a exposicions, realitzada i donada a l'entitat per Salvador Picas i Fíguls, i per cinc màquines antigues de confecció del calçat, consistents en una màquina de cilindràr, una maquineta d'un moviment de passar ferros, i una planxa de marcar al foc, donades per Calçats Hill en memòria del senyor Gregori Hill i Carbó, i dues màquines de cosir, donades per Jacint Sastre Descarrega, que és l'ànima del projectat museu de la fabricació del calçat a Sitges. Aquestes cinc màquines podran ésser l'inici d'una col·lecció més àmplia que potser un dia o altre permetrà al G. E. S. obrir un museu d'història de Sitges en el que hi siguin representades, ultra plànols i maquetes, les principals fonts de vida dels sitgetans al llarg del temps: la vinya i el camp, la navegació, la fabricació de bótes, la de calçat, l'hoteleria..., etc.

Ens cal fer referència, també, a les diverses actuacions o representacions oficials del G. E. S. que, el 8 de febrer assistí a l'Ajuntament juntament amb altres vuit associacions culturals de Sitges a una reunió convocada pel senyor Tinent d'Alcalde de Cultura a fi de crear un Consell Municipal de Cultura, proposta que no prosperà; el 30 de març, a la recepció oficial al President de la Generalitat, Honorable senyor Josep Tarradellas amb motiu de la inauguració de la plaça del Dr. Perez Rosales; el 20 d'abril,

els actes d'elecció i proclamació de la Pubilla de Catalunya; el 22 d'agost, a la inauguració del local de la Casa de Cultura de La Caixa i a partir del 4 de setembre, a la Comissió Organitzadora dels actes a celebrar amb motiu del 50.è Aniversari de la Mort de Santiago Rusiñol, i també a la Comissió de Seguiment de la redacció del Pla General d'Ordenació Urbana de Sitges, en aquesta darrera com a conseqüència de l'informe presentat per la Junta el dia 12 de juny.

En el capítol d'adhesions cal esmentar les següents: l'11 de maig, salutació al Molt Honorable President de la Generalitat, senyor Jordi Pujol, i als honorables senyors Conseller Adjunt, Miquel Coll i Alentorn i de Cultura, Max Cahner, així com a l'ex-president, Josep Tarra-dellas; el 20 de juliol, a J. V. Foix amb motiu d'haver-li estat concedida la medalla d'or de la ciutat de Barcelona; el 7 d'agost, adhesió a la candidatura de Salvador Espriu per al Premi Nobel de literatura: el 18 del mateix mes, adhe-

sió al dol per la mort de l'eminent geògraf Pau Vila; i el 20 de desembre, al condol per la mort de Sebastià Gasch.

Per acabar, cal esmentar que s'han fet diverses gestions a fi d'obtenir de l'Ajuntament la cessió de l'ús de l'edifici conegut com a Estudi Vidal, al carrer d'en Bosch; com a local social del G. E. S. per a fer-hi exposicions i guardar-hi les màquines de fabricació de calçat més amunt esmentades. Les gestions no han tingut èxit, i mentre l'Estudi Vidal segueix esperant qui el cuidi i utilitzi, el G. E. S. segueix també esperant un local propi. Ha comptat, però, com sempre, amb la col·laboració de la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol per a fer-hi assemblees i emmagatzemar els fons editorials, col·laboració per la qual el G. E. S. fa constar en públic l'agraïment.

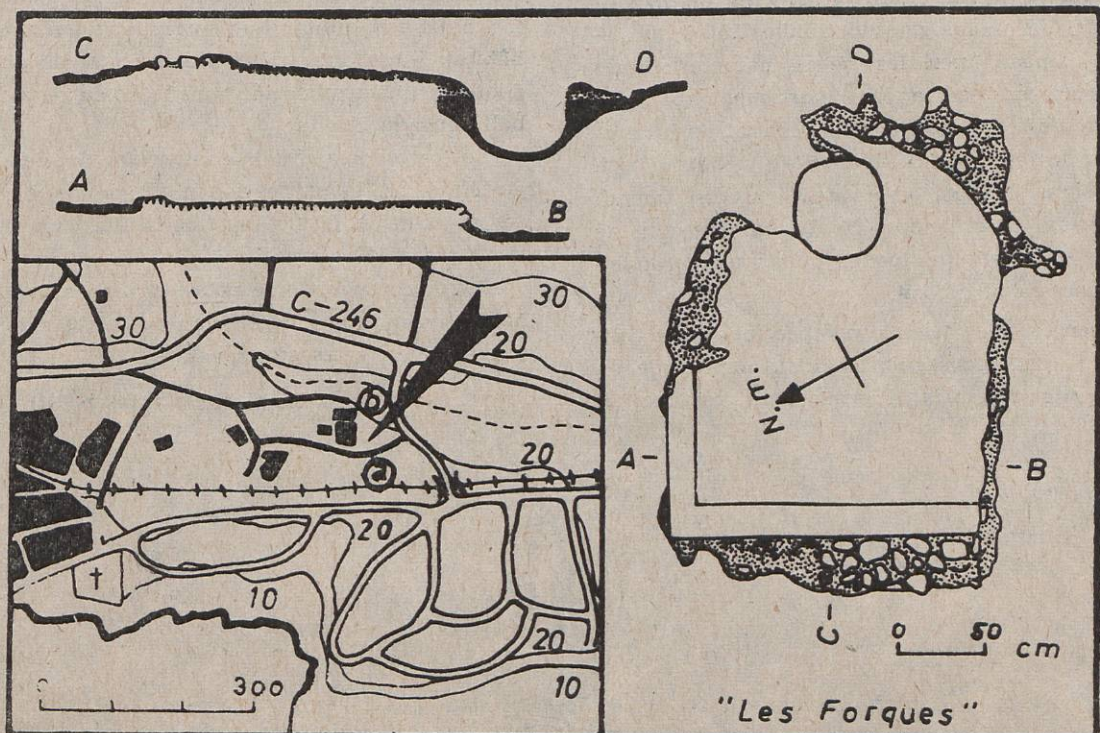
Lluís Jou

Secretari

Un nou jaciment romà a Sitges

A 400 m. a l'oest de les últimes cases de Sitges i al nord del port esportiu de l'Aiguadolç, en el sector de Les Forques, hi ha una petita elevació amb un jaciment d'època romana. Les coordenades són: longitud 5° 50' 35" i latitud 41° 14' 15" (fulla 448 de l'I. G. C., escala 1:50.000).

Per l'abril de 1979 descobrirem a cinc metres de la granja un paviment d'*opus testaceum* del qual sols era visible el mur NO., ja que una capa de 2 a 10 cm. de terra i runa cobria la resta. Una vegada neta la superfície del paviment, resultà tractar-se d'un dipòsit rectangular (d'1,70 x 2,10 m. de mesures internes) per a

contenir líquids. A l'extrem SE., en el centre, hi ha una cavitat parcialment excavada a la roca, que serviria per poder treure el líquid fàcilment. Sols es conserven indicis de dues de les quatre parets que l'envoltaven. Es pot conèixer la seva amplada (18 cm.), però no la seva altura originària, car sols s'aixequen un parell de centímetres per sobre del paviment del dipòsit. No queda rastre de les altres dues parets. Junt a la paret NO., hi ha una sèrie de pedres col·locades sobre la roca natural, ajuntades amb calç, que no sembla que fossin la part inferior d'un altre mur, car no tenen restes de calç sobre la seva superfície; en algun cas la pedra ha desaparegut, però es conserva la seva empremta a la calç. És difícil d'endevinar el fi d'aquesta mena de pavimentació externa.

La base del dipòsit reposa sobre la roca natural, llevat de la banda sud, que ho fa sobre una prima capa de terra. Consta de dues capes superposades, la inferior amb morter i pedres visibles en els llocs on, com passa a l'angle sud, ha saltat la capa superior, formada per una barreja de morter i ceràmica trinxada i d'un gruix de 6 cm.

El paviment fa baixada cap a una cavitat de 40 cm. de fondària i 52 cm. de diàmetre. Les seves característiques fan creure que s'aprofità una cocona o depressió preexistent. En buidarla sortiren fragments de ceràmica vidriada moderna entre els primers 20 cm. de terra, i a partir de llavors no va sortir res més, excepte en el fons de la cavitat, on en contacte amb la roca, hi havia quatre fragments de morter amorfs, de cronologia indefinida. Tot i que aquest dipòsit, per les seves característiques constructives, podria ésser certament romà, la manca d'estratigrafia i la modernitat de les troballes de l'interior de la cavitat, no autoritzen a assignar-li una cronologia necessàriament allunyada en el temps. No hi ha elements de judici suficients per poder donar una cronologia concreta al dipòsit.

Després de pacients prospeccions pels voltants vàrem aconseguir localitzar una sèrie de fragments ceràmics d'ascendència romana. A

la vessant nord de l'elevació on hi ha el dipòsit trobarem fragments de tègules i un parell de sigillates («b» de la fig.), però és al cantó oposat, tocant a la via fèrria, on més quantitat de troballes hi ha hagut («a» de la fig.). El tall de la via del tren, les edificacions properes i sobretot l'abocament de runes han transformat profundament l'aspecte de la zona. Per tant, no és possible reconèixer l'àrea de dispersió autèntica de les restes romanes.

Totes aquestes troballes han estat fruit de prospeccions superficials, sotmeses a l'atzar, que sols proporcionen fragments difícils de classificar degut al seu reduït tamany.

Els materials més antics són dos fragments de vernís negre: un fons d'esquifos de ceràmica precampana, de la segona meitat del segle IV a. C., i un trosset de campaniana de tipus B, amorf, datable al segle I a. C. Els materials més nombrosos són els datables en els dos primers segles de la nostra era: sigillates gàl·liques (17 fragments) i hispàniques (13 fragments), algunes d'elles decorades, una part del disc d'una lucerna i ceràmiques clares (29 fragments). D'altres materials són tègules (4 fragments) i ceràmiques vulgars (22 fr.).

Totes les restes trobades és possible que corresponguin a una petita villa romana, els inicis de la qual poden remuntar-se a la primera meitat del segle I a. C., prenent com a base la campaniana B trobada. L'únic element datable en un moment anterior és el fragment de fons d'esquifos, esmentat més amunt, però la manca total d'altres ceràmiques detables en un moment tan antic fan dubtar que correspongui a aquest hàbitat, sense que amb les dades actuals pugui donar-se una explicació raonada de la seva troballa en aquest punt.

La cronologia final, començaments del segle III d. C., la proporcionen fragments de vores de clara A forma Lamboglia 10a i un fragment amorf de clara B.

Per tant, encara que pobre en restes, un nou hàbitat romà pot afegir-se a la llista dels ja coneguts en terres sitgetanes.

Magi Miret i Josep Miret

Notícia d'Artur Carbonell

El dia u d'abril de 1973 va morir a la seva casa del carrer de l'Illa de Cuba el pintor i home de teatre Artur Carbonell i Carbonell. Havia nascut a la mateixa casa seixanta-set anys abans. El seu pare, Pere Carbonell i Mestre, havia fet una certa fortuna a les Amèriques i, en instal·lar-se definitivament a Sitges, escollí ben encertadament una bella casa del barri dels **americanos**: un edifici de dos pisos, elegant i enjogassat, amb la planta principal situada dals sostres pintats amb tota la sumptuosa fantasia de l'estil restauració. El senyor Pere va ser, el 1917, elegit president de la societat Casino Prado i abans havia arribat a ser batlle de Sitges. Artur Carbonell fou un bon representant d'una tradició sitgetana i cultural, empeltada a la classe benestant dels **americanos**. Artur Carbonell fou un dels darrers productes lògics de tot un estil de vida que avui veiem —quan encara s'aguanta— plasmat en una arquitectura. No hi ha disparitat, segons les notícies que ens queden, entre el paisatge que envoltava la figura física d'Artur Carbonell i el que li embollava la ment.

Les activitats artístiques d'Artur Carbonell van començar a la casa en qüestió, precisament al celler que hem anomenat i que ell ben aviat transformà en estudi de pintor i en taller teatral. La senyora Maria Planes recorda ben bé els inicis de la carrera escènica del que fou amic i mestre, i conta com una colla de jovent de Sitges feien ballets catalans (que Carbonell havia après d'un professor seu a Barcelona). Dirigits per Carbonell assajaven al celler de la casa del carrer Illa de Cuba; sense músics, es xiulaven ells mateixos la melodia durant els assaigs. Després els representaren als jardins del Prado i davant de l'ermita del Vinyet. El mateix celler és recordat en un article publicat a l'**Eco de Sitges** del 30 de setembre de 1944 i titolat, precisament, «La bodega de Arturo Carbonell». El celler, doncs, va ser la base de la carrera artística de Carbonell, així com ho era arquitectònicament de la seva casa familiar.

Artur Carbonell va ser un home que ja des del primer moment es responsabilitzà de la seva pròpia formació i, així, no va seguir mai els passos burocràtics que li hauria pogut oferir la universitat. Primer, és clar, va cursar batxillerat a Barcelona i després començà la carrera d'arquitecte. Però abandonà la carrera, tot i el seu clar talent per al dibuix, per tal com (com deia ell mateix) «no li agradaven els números». Ben aviat se sentí pintor i artista i volgué fer de les activitats que estimava el contingut de

la seva vida. Potser un viatge a Madrid i contrada (1915) i un viatge a París (1929), Meca de tot artista d'aquell moment, van acabar de decidir-lo per la pintura. Però ja el 1925 (tenia 19 anys) havia exhibit alguna tela a l'exposició que el grup **L'Amic de les Arts** organitzà el mateix Prado Suburense; i ja el 1927 va exposar individualment a les Galeries Dalmau de Barcelona.

L'any 1930 s'inicia la segona de les grans passions de Carbonell: el teatre. Carbonell tornava de París i portava el més nou i el més agosarat de la cultura francesa del moment. Al fidel «Prado», el seu grup de joves actors de Sitges va representar l'**Orphée** de Jean Cocteau, el gran mite clàssic destripat per la vida moderna de la mateixa manera que el seu protagonista, Orfeu, acaba trossejat per les Mènades. L'elecció d'aquesta obra és significativa car Carbonell sempre treballà a cavall de la lluminositat de l'hellenisme i de l'esgarip de l'avantguarda. El crític M. A. Cassanyes, des de les pàgines de **L'Amic de les Arts**, l'esperonava cap al cantó avantguardista; Carbonell no volgué mai perdre la seva diversitat, la seva complexitat, la seva individualitat.

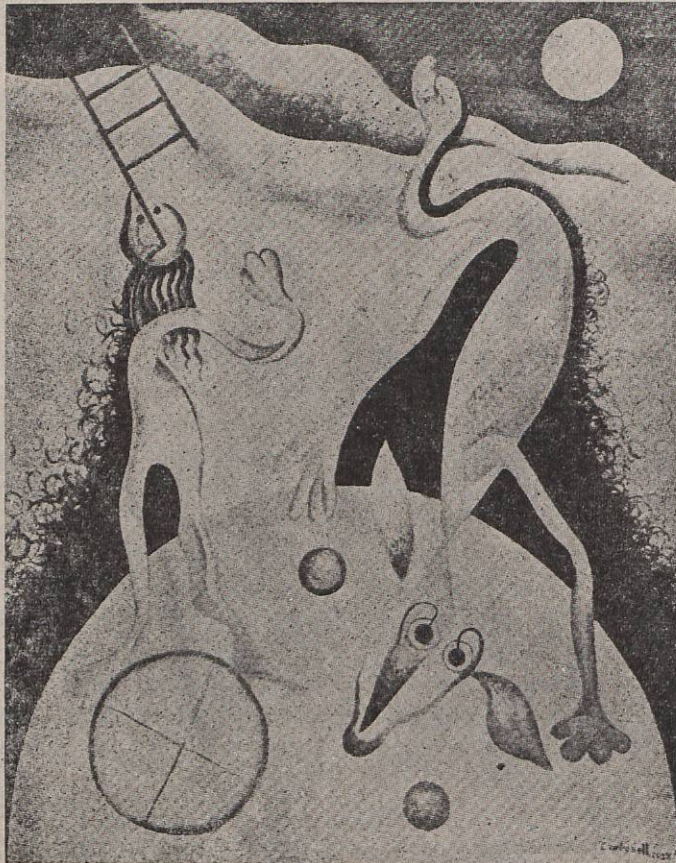
La pintura de Carbonell oscil·la també entre un món para-surrealista per on galopen els cavalls desbocats del somni i un món tendre i col·solà, de retrats fidels, de figures de gent jove fetes amb traç delicat i precís alhora. El mateix 1930 va tornar a exposar, aquesta vegada a les Galeries Areñas, «al costat del Ritz» de Barcelona. En el petit fullet de presentació, amés d'un text crític de Cassanyes, hi ha una bellíssima prosa de J. V. Foix. Foix evoca Carbonell en el paisatge oníric que té com a fons la platja de Sant Sebastià: «Anava —diu el poeta del pintor— vestit d'àngel, amb una túnica de seda blanca, excessivament llarga, ornada amb irreproduïbles filigranes d'or. Cobria el cap amb una diadema de margarides i duia els llavis pintats del mateix blau cel magnífic que li segreguen els ulls.» En l'evocació Foix i Carbonell es parlen amb el sistema infantil de reduplicar les síl·labes i precedir cada síl·laba reduplicada d'una pe. Sostenen així un diàleg eteri: **Opoi quepe't dipius Apartupur Caparbo-ponepell? —Sipi!**

L'evocació de què parlem és una clara mostra de la intuïció poètica de Foix. En una breu pàgina queda retratada la complexa figura de Carbonell: el paisatge sitgetà i mariner, la llum de la seva pintura, el gust infantil per uns diàlegs assumits, teatrals. Hi ha també la figura

física de Carbonell; la seva mirada clara, les seves galtes inflades, d'una esponjositat rosada; la seva encalmada tímidesa; el seu delit per la disfressa i per l'ornamentació. Aquesta darrera podria ser una característica netament sitgetana, car a Sitges els nens juguen des de petits a fer de gegants de la Festa Major i es disfressen i ballen i canten les músiques de les processons. Carbonell sentí la fascinació que el folklore de Sitges naturalment provoca i, ja gran, va dissenyar per encàrrec de l'Ajuntament els

nard Shaw. El 1934 començà a dirigir i muntar teatre a Barcelona, començant amb **Un caprice** d'Alfred de Musset i **Antoinette** de Tristan Bernard, al teatre Studium.

L'Eco de Sitges publicà, els dies 10, 17 i 31 de desembre de 1944, unes ressenyes sobre la carrera de Carbonell. Duen el títol col·lectiu «Arturo Carbonell: su ambivalencia», però no ens diuen res del període que va cloure la dècada. En els anys en què es publicaren aquelles ressenyes, signades per Juan Cristóbal, no es

«EL CIRC» aparegut a «L'Amic de les Arts»

figurins per vestir els gegants de Sitges. Ens referim als gegants nous, és a dir els vells, els qui procedeixen la revifalla d'uns gegants d'origen més antic i d'aspecte decididament moresc. Carbonell vestí els gegants de Sitges amb uns hàbits refinats, d'inspiració renaixentista, plenament europeu.

La dècada de 1930 representa el gran llançament de Carbonell. Abans havia col·laborat amb dibuixos tant a **L'Amic de les Arts** com a una revista dita **Art novell**. També havia actuat com a conferenciant al Lyceum Club de Barcelona i a El Centaure de Sitges. Al Casino Prado d'aquesta vila fou el responsable de la representació d'un espaiós celler; la planta principal té tació d'obres de Jean Victor Pélérin, de Goethe, de Charles Vidrac, d'Arthur Schnitzler, G. Ber-

deien certes coses, per motius ben evidents. Cal dir que tanmateix Carbonell va fer la guerra i fins al front s'emport paper i llapis. La senyoreta Anna Orozco conserva alguns dels seus dibuixos d'aquells moments: una visió tan heroica com estilitzada d'homes a les trinxeres, amb les senyeres desafiantes de llurs conviccions polítiques. Són uns dibuixos que semblen impregnats de l'idealisme dels lluitadors, d'aquells que volien fer la guerra per acabar totes les guerres i que preferien anar vestits de treballadors amb granota a anar vestits de soldats.

Quan acabà la guerra civil, Carbonell hagué de repensar la seva activitat i reformular-la en la llengua castellana dels victoriosos. Curiosament ara s'inclinava més pel teatre —segons els documents que m'han arribat— que no per

la pintura, tot i que ens consta que va exposar a la Galeria Pictoria l'any 1940. El mateix any va ser nomenat professor de l'Institut del Teatre de Barcelona, del qual n'arribà a ser subdirector. La seva tasca docent eren les seves classes de disseny de figurins i d'història del vestuari. L'activitat de l'Institut, òrgan que depenia de la Diputació, li degué de regularitzar la vida. La seva feina d'ensenyança, clarament, unia els seus dos grans interessos. Els seus alumnes el recorden com a professor sempre calmos, i sempre exigent; un home que donava i demanava amb una devoció total. Les seves classes a l'Institut del carrer Elisabets de Barcelona foren objecte d'un assaig cinematogràfic i així podem consignar, com a exemple de perseverància i adaptabilitat, que Artur Carbonell va sortir al No-Do que era, con tothom sap, el setmanari cinematogràfic oficial de l'època.

L'any següent, 1941, Carbonell va fundar a Barcelona amb Marta Grau el «Teatro de Arte», més o menys domiciliat al Teatre Barcelona de la Rambla de Catalunya. El «Teatro de Arte» va portar alè teatral de primera qualitat a una ciutat que el necessitava. La nova companyia s'estrenà amb una obra del teatre clàssic espanyol, **La discreta enamorada** de Lope de Vega. A l'any 1941 calia prudència; sembla significatiu el títol de l'obra en qüestió on fins l'enamorada és discreta. L'avantguardista i internacionalista Carbonell se sabia adaptar. El mateix any va estrenar al Prado sitgetà **Sinquerer** de Jacinto Benavente: Carbonell no oblidava la seva vila natal.

El Teatro de Arte portà a Barcelona obres, entre altres, de Massimo Bontempelli, Evreïnof, Thornton Wilder, Arniches, Shaw, que combinà amb clàssics: Eurípides, Li Hsing-Tao i els castellans Lope de Rueda, Luis Vélez de Guevara i Calderón. **El gran teatro del mundo** d'aquest darrer fou representat primer al Coliseo Pompeya i, un any després, el 1944, a l'aire lliure davant mateix de la catedral de Barcelona. A més del teatre seriós clàssic i modern, Carbonell va organitzar unes representacions més frívols. El 1947, amb el títol **Variété 1900-1947**

presentà al teatre Calderón de Barcelona, teatre que avui ha desaparegut, de la Rambla de Catalunya per deixar espai a unes oficines i a una botiga on venen cotxes de la casa Seat, un espectacle de cançons. L'espectacle es repetí (si més no) el 1952 i el 1958, aquestes vegades amb el títol ja més escaient de **Variété 1900-1925**. Aquesta **variété** era una petita història del **couplet** o cançó sentimental que havia posat de moda a casa nostra a principis de segle una sèrie de cançonetistes entre les que destacaven la que duia el mot de «La Fornarina», Raquel Méller, Mistinguette i d'altres. Mary Santpere, que pels anys cinquanta ja gaudia de gran popularitat, participà a la recolecció carbonellesca així com hi participaren les fidels Mercè Sanabre i Maria Rosa Serra. Aquestes joves revivien les cançons de trenta anys enrera. Llur espectacle va tenir un èxit tan fenomenal que despertà un gran entusiasme. Val a dir que Artur Carbonell va ser peoner no solament en pintura i en teatre sinó també en allò que ara es porta tant i que es diu **revival**: la integració de l'element nostàlgic a l'espectacle col·lectiu.

En la seva capacitat de director de teatre, Carbonell treballà amb personalitats tan distingides com són ara, a més de les ja esmentades, Aurora Bautista, Mercè Capsir, Bartomeu Olsina. El 14 de desembre de 1955 el director sitgetà celebrà les seves noces d'argent amb el teatre; feia 25 anys de l'estrena, a Sitges, de l'**Orphée** de Cocteau. Diversos personatges del món cultural s'afegiren als seus col·legues del món de la escena i tots plegats —Pierre Deffontaines, Guillem Díaz-Plaja, Artur Llopis, Salvador Soler i Forment— reteren un merescut homenatge a Artur Carbonell.

Aquí hem volgut presentar una breu notícia de la vida i obra del sitgetà i **americano** Artur Carbonell i Carbonell, del carrer de l'Illa de Cuba. La seva va ser una vida envejable per la seva plenitud i pel seu amor genuí per a tots els camins de l'esperit. Sobre aquesta vida, de ben segur, l'arquitectura de la casa d'estil restauració que albergà tota la vida de Carbonell tingué una influència decisiva.

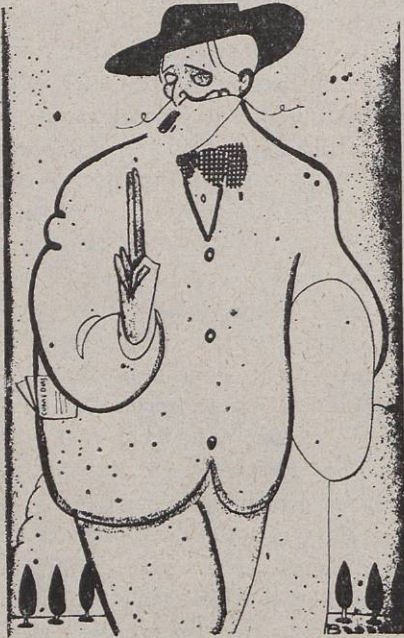
J. M. Sobré

1931 - 1981

Cinquantenari de Santiago Rusiñol

Edicions del Grup d'Estudis, amb el patrocini de la comissió organitzadora.

—Edició de l'«Epistolari del Cau Ferrat», a la col·lecció Estudis Sitgetans. Més de cent cartes rebudes per Rusiñol en les seves estades al Cau Ferrat. A cura de Vinyet Panyella. Pròleg de Ramon Planes.

—Edició de la conferència de Ramon Planes sobre Santiago Rusiñol, a pronunciar el dia 13 de juny a la Biblioteca. A la col·lecció «Quaderns».

—Edició dels Goigs a Rusiñol conservats al Cau Ferrat.

Amb el suport de la

**Caixa de Pensions per a la
Vellesa i d'Estalvis**

la 'Caixa'